

Luova maisema liikkeessä

Tilannekuva Lapin luovista aloista
sisältäen taiteen ja kulttuurialan

06/2025

Lappi pähkinäkuoressa

Väkiluku
176 150
(2024)

Työvoima
81 340
(2023)

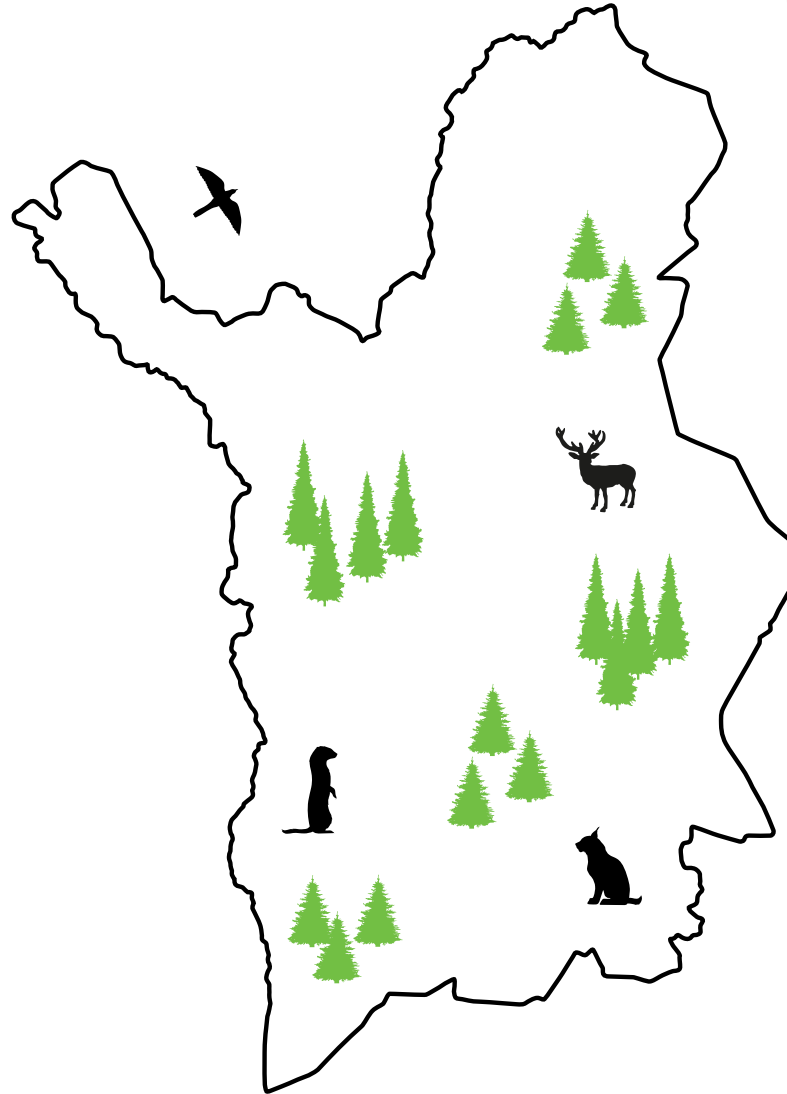
Työpaikat
73 400
(2023)

BKT
8 212 M€
(2022)

Taloudellinen huoltosuhde
140
(2023)

Liikevaihto
16 284 M€
(2024 ennakoarvio)

**Teollisuuden
vientiliikevaihto**
81 340
(2024 ennakoarvio)

**Yritysten ja yhteisöjen
henkilöstömäärä HTV**
61 490
(2024 ennakoarvio)

Yritysten toimipaikkoja
19 560
(2023)

**Yritysten
henkilöstö HTV**
40 870
(2023)

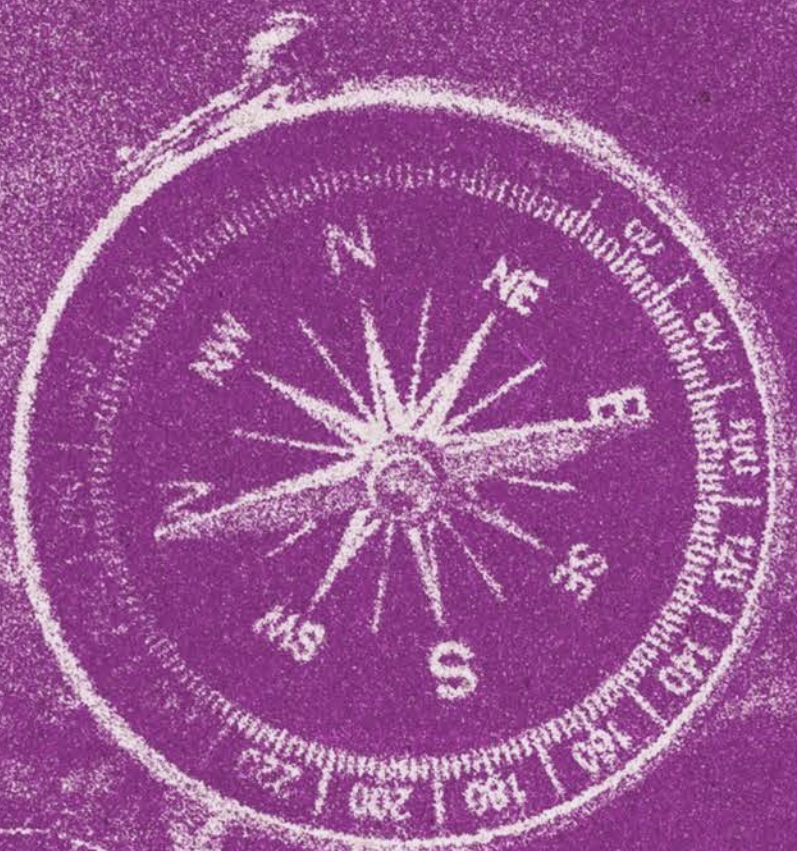
TAUSTAKSI

Saamenmaa lyhyesti

- Saamelaiset ovat neljän maan alueella elävä arktinen alkuperäiskansa.
- Saamelaisten kotiseutualue (Sápmi) on Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän pohjoinen osa.
- Sápmi-termi löytyy kaikista saamen kielistä.
- Suomessa elää noin 10 000 saamelaista. Kaikkiaan saamelaisia arvioidaan olevan n. 50 000-100 000.
- Saamelaisalue Suomessa kattaa Enontekiön, Utsjoen, Inarin kunnat ja Lapin paliskunnan alueen. Yli puolet saamelaisista asuu nykyään saamelaisalueen ulkopuolella.
- Saamelaiskielistä Suomessa puhutaan inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea.

Sisältö

1. **Kompassi** – johdanto tilannekuvaan
2. **Ekosysteemin ydin** – luovien alojen määrittely
3. **Puusto** – alan toimijat
4. **Juuret** – aineeton pääoma
5. **Maaperä** – toimintaympäristö
6. **Versot ja taimet** – toimialan kasvun alut
7. **Lapin luova horisontti** – luovuuden kasvattaminen

Kompassi

– johdanto tilannekuvaan

Mitä tilannekuvalla tarkoitetaan?

Tilannekuva avaa Lapin luovien alojen kirjon ja toimii samalla välttämättömänä lähtöpisteenä luovien alojen ja kulttuurin tulevalle kasvuohjelmalle.

Kuvittele Lapin luova kenttä elävänä, monimuotoisena metsänä. Sen "puusto" – taiteilijat, kulttuuritoimijat ja luovan alan yrittäjät – kasvavat rinnakkain, muodostaen rikkaan ekosysteemin, jossa jokaisella on oma tärkeä roolinsa.

Tilannekuva auttaa meitä luovimaan luovien alojen elävässä kokonaisuudessa ja ymmärtämään sen keskinäisiä riippuvuuksia. Sen arvo piilee kyvyssä tunnistaa tämän "luovan metsän" erityinen monimuotoisuus.

Tilannekuva ei ole ulkopuolisen arvio, vaan se on koottu suoraan alan toimijoiden omista näkemyksistä ja määrittelyistä. Se vahvistaa luovan yhteisön ääntä ja sen vaikutusta Lapin tulevaisuuteen, tuoden samalla kestäväen kehityksen ajattelun osaksi kasvua. Tilannekuvan kautta arvokas vuoropuhelu alan toimijoiden välillä nousee näkyvämmäksi.

***Tilannekuva auttaa meitä
luovimaan luovien alojen
elävässä kokonaisuudessa ja
ymmärtämään sen keskinäisiä
riippuvuuksia.***

Tilannekuvan muodostuminen – osallistava vuorovaikutus

Lähtökohtanamme tilannekuvatyössä oli, että vain alan sisältä päin tuotettavan tiedon ja alan toimijoiden omien näkemysten kautta on mahdollista löytää todellinen kasvun potentiaali. Kokemustieto muodostaa näin ollen tilannekuvan perustan. Se avaa syvällisen ymmärryksen toimialan luonteesta ja erityispiirteistä.

Lähestymistapamme ei pyri objektiiviseen totuuteen, vaan siihen, miten Lapin luovien alojen toimijat itse kokevat ja merkityksellistävät toimintaansa, tunnistaen kasvun haasteita ja mahdollisuuksia.

Analysoimalla ja yhdistämällä kokemustiedon aiheeseen liittyvään keskeisen kirjallisen aineiston kanssa olemme muodostaneet kuvan Lapin luovien alojen nykytilanteesta ja tulevaisuuden potentiaalista.

Tilannekuvaraportti kuvaa toimialan dynamiikkaa osana laajempaa kokonaisuutta tunnistamalla sen sisäiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat.

Tilannekuvatyön osallistavissa prosesseissa olemme rakentaneet luottamuksellisia suhteita alan toimijoihin. Tämä on ollut ensiarvoista kokemusten ja näkemysten ymmärtämiseksi sekä toimijoiden äänen tuomiseksi keskeiseksi osaksi tilannekuvaa.

Olemme keränneet näkemyksiä alan toimijoilta eri tilaisuuksissa ja syventäneet ymmärrystä analysoimalla havaintoja ja hyödyntämällä niitä seuraavissa vaiheissa. Tilannekuvatyön osallistaviin prosesseihin osallistui yhteensä 128 alan toimijaa, jotka edustivat 86 yhteisöä ja organisaatiota sekä itsenäisiä toimijoita ympäri maakuntaa.

Tilannekuvatyön kohtaamisia olivat:

- Kasvuohjelmakahvit
- Lappilainen luovuus -työpaja, Lapin brändipöytä
- Ryhmähaastattelut
- Tilannekuvakysely

”

**128 osallistujaa –
86 yhteisöä ja organisaatiota**

Raportin rakenne ja sisältö pääpiirteittäin

Tilannekuvaraportti avaa Lapin taiteen, kulttuurin ja luovan alan kokonaisvaltaisesti seitsemän keskeisen teeman kautta.

Aloituskappale **Kompassi** toimii oppaana ja suunnan näyttäjänä johdattaen lukijan tilannekuvaan.

Ekosysteemin ydin määrittää toimialan rajat ja keskeiset elementit.

Puusto tekee näkyväksi alan toimijoiden monimuotoisuuden sekä analysoi heidän ominaispiirteitä osana laajempaa toimialakokonaisuutta.

Juuret syventyy aineettoman pääoman nimeämiseen sekä merkitykseen toimialan menestyksessä ja kehityksessä.

Maaperä analysoi ulkoisia olosuhteita, jotka muodostavat toiminnan perustan ja vaikuttavat sen mahdollisuuksiin.

Versot ja taimet katsoo tulevaisuuteen tunnistuen kasvun alut.

Toimenpide-ehdotukset jatkotyölle on koottu raportin päättävään **Lapin luova horisontti** -lukuun. Se kokoaa yhteen myös keskeiset havainnot ja ydinviestit.

Ekosysteemin ydin

– luovien alojen määrittely

Toimialan moniulotteisuus

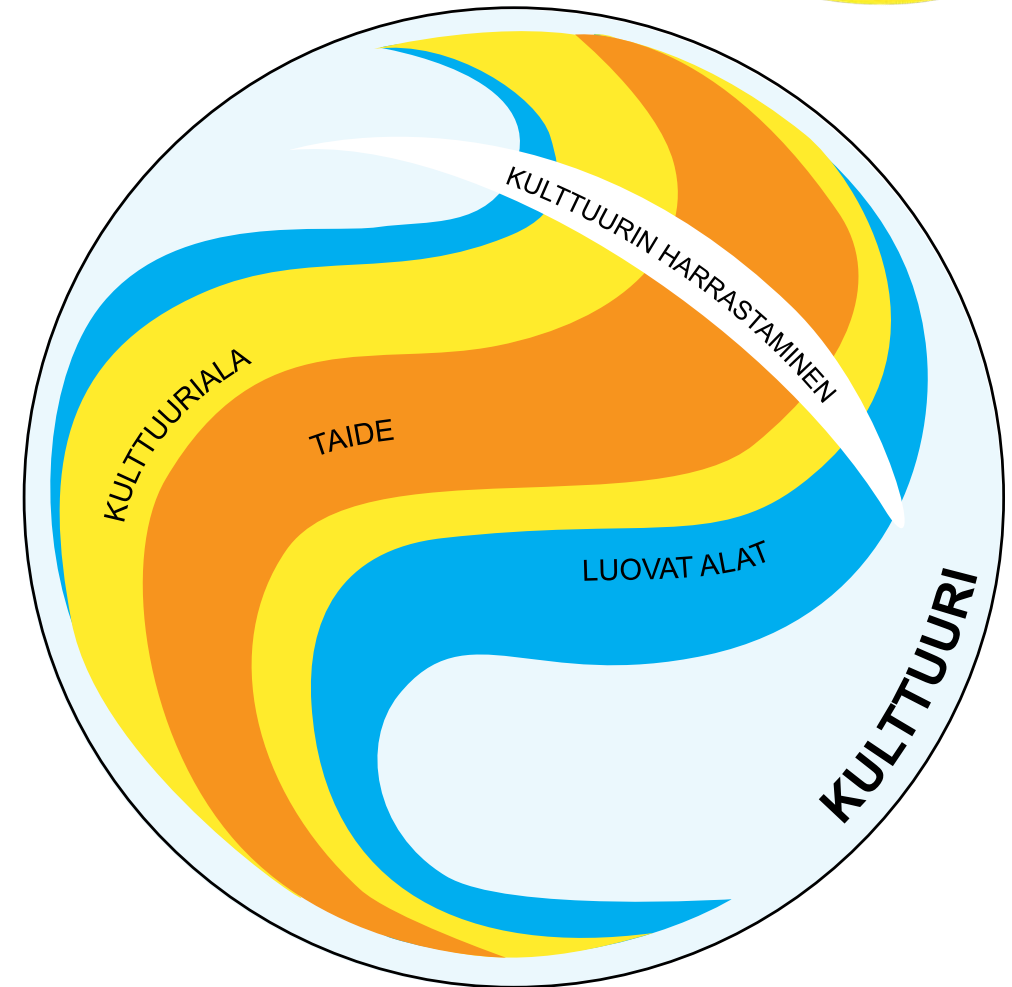
Taideala, kulttuuriala ja luovat alat ovat sisäkkäisiä toimialoja. Monet taiteen ammattilaiset tunnistavat itsensä myös luovien alojen edustajiksi, ja vastaavasti monilla luovilla aloilla työskentelevillä on taiteilijaidentiteetti.

KULTTUURI (eng. culture) muodostaa yhteiskunnalle tai yhteisöille tunnusomaiset henkiset ja aineelliset piirteet. Se on kehys, joka jäsentää kaikkea toimintaa ja ajattelua. Siihen kuuluvat taiteiden lisäksi perusoikeudet, arvojärjestelmät, perinteet, taidot, tavat ja uskomukset.³

LUOVAT ALAT (eng. creative industries, creative sector) sisältää useita eri aloja aina taiteen ja kulttuurin ytimestä syntyvästä liiketoiminnasta luovuutta muilla toimialoilla hyödyntäviin tuotteisiin, palveluihin tai toimintamalleihin. Luova talous korostaa kulttuurin ja luovuuden taloudellista merkitystä kansantaloudessa, ja se jaetaan kolmeen pääryhmään: luovat sisällöt, luovat palvelut ja luovat tuotteet sekä kulttuuri.⁴

KULTTUURIALA (eng. cultural sector) kattaa taiteen alojen lisäksi taidetoiminnan ympärille muodostuneen toimialan mukaan lukien mm. tapahtumat ja tukirakenteet, järjestöt, taiteen opetuksen, harrastamisen ja tapahtumatoiminnan.

TAIDE (eng. art, art field) edustaa kulttuurista ja inhimillistä luovuutta. Se vaikuttaa syvästi meihin, herättää tunteita ja ajatuksia ja auttaa hahmottamaan mahdollisia tulevaisuuksia.⁵

3 Kulttuuripoliittinen selonteko, VN 2024.

4 Luovan talouden tiekartta, TEM 2020.

5 Kulttuuripoliittinen selonteko, VN 2024.

Toimiala valtakunnallisesti ja pohjoisilla alueilla

Tarkasteltaessa Lapin luovia aloja, on olennaista sijoittaa ne laajempaan kontekstiin. Alaa on tarkasteltava erottamattomana osana Lapin maakunnan muuta elinkeinorakennetta sekä kansallista koko Suomen kulttuurialaa ja luovien alojen kenttää. Lisäksi Lapin luovien alojen toiminta nivoutuu luontevasti osaksi pohjoisia alueita ja Barentsin aluetta.

Luovien alojen taloudellinen merkitys Suomessa

Luovat alat ovat merkittävä tekijä Suomen kansantaloudessa. Tilastokeskuksen (8.5.2024) mukaan ne vastasivat vuonna 2022 **3,1 % bruttokansantuotteesta** (BKT) ja **työllistivät 2,8 % työvoimasta**.

Vuonna 2022 luovien alojen **kokonaistalous oli noin 16,8 miljardia euroa**, sisältäen yksityissektorin liikevaihdon sekä julkisen sektorin ja yhteisöjen toimintamenot. Tästä opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen koulutuksen osuus oli noin miljardi euroa.

Valtion 1,2 miljardin euron tuki aikaansaa kansantaloudessa merkittävän kertaantumisen, tuottaen jopa **13 miljardin euron tuotoksen**.

Luovat alat työllistävät suoraan 77 000 henkilöä ja kokonaisuudessaan **130 000** henkilöä. Kulttuuriammateissa työskentelevistä peräti 25 % on yrittäjiä, kun muissa ammateissa yrittäjien osuus on vain 13 %. Luovan liiketoiminnan **kokonaisliikevaihto yrityksissä oli 13,7 miljardia euroa** vuonna 2022.

Matkailijat käyttivät Suomessa vuonna 2019 16,3 miljardia euroa. Tästä summasta **kulttuurimatkailun osuus oli** noin 40 % eli **6,52 miljardia euroa**.⁶

Lapin luovien alojen talouskehitys

Lapin luovien alojen ja kulttuurin liikevaihto oli **73,6 miljoonaa euroa** vuonna 2023. Liikevaihto kasvoi vuosina 2022, 2023 ja 2024 (kasvua 15,7 %, 5,2 % ja 3,1 %). Vuonna 2023 luovat alat ja kulttuuri työllistivät **967 henkilötyövuoden** edestä. Henkilöstömäärä kasvoi 3,2 % vuonna 2022, mutta supistui 0,2 % vuonna 2023 ja 3,4 % vuonna 2024.⁷

Barentsin alue lyhyesti

Barentsin euroarktinen neuvosto (Barents Euro–Arctic Council, BEAC) perustettiin Norjan aloitteesta vuonna 1993 annetulla Kirkkoniemen julistuksella. On kuitenkin huomioitava, että Suomi eroaa Barentsin euroarktisesta neuvostosta vuoden 2025 jälkeen.⁸

Maantieteellisesti Barentsin alue on laaja, 1,75 miljoonaa neliökilometriä, josta noin 75 % kuuluu Venäjään. Suomesta Barentsin alueeseen kuuluu neljä maakuntaa: Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Pohjois-Karjala. Oulu on alueen kolmanneksi suurin kaupunki ja pohjoismaisista kaupungeista suurin.⁹

6 Luovan alan talousluvut 2022, Luovat ry 2024.

7 Lapin suhdannekatsaus -katsaus vuoteen 2024, 2025.

8 Ulkoministeriö / <https://um.fi/barents-yhteistyö>

9 Barents Culture Report, Barents Euro-Arctic Council 2023.

Puusto

– alan toimijat

Lapin luovien alojen monet toimijat

Tilannekuvan osallistavissa prosesseissa Lapin luovien alojen toimijoista on piirtynyt kuva dynaamisena ja monipuolisena ekosysteeminä. Ala rakentuu itsenäisten taiteilijoiden, ammattilaisten ja yhteisöjen sekä kunnallisten, valtionosuusrahoitteisten ja yrityspohjaisten toimijoiden varaan. Tukirakenteita tarjoavat alan verkostot mm. Makua ja Litku sekä Lapin luovan alan klusteri, koulutus- ja tutkimuslaitokset sekä kunnat rahoittajia ja maakuntahallintoa unohtamatta. Lapista löytyvät samat toimijaryhmät kuin muualtakin Suomesta.

Poimintoja lukuina

21
kuntaa

45 Itsenäistä yhteisöä,
joista **30** yhdistyksiä

8 VOS-
museota

5 esittävän
taiteen VOS-
yhteisöä

n. **100** itsenäistä taiteilijaa tai taiteen
ja kulttuurin ammattilaista

12 taiteen perusopetuksen
yksikköä

41 Kirjaston palvelupistettä
sekä kirjastoautot + Lapin yliopiston
ym. oppilaitosten kirjastot

”

Lapin luovien alojen toimijoista on piirtynyt kuva dynaamisena ja monipuolisena ekosysteeminä.

Toimijakentän ainutlaatuisuus

Toimijakentän tarkastelussa on ensiarvoisen tärkeää tunnistaa luovan työn ammattilaiset ja ammattilaisuuden tuoma arvonnisa. Monipuolisuus, monimuotoisuus ja monitaiteisuus ovat avainasemassa luotaessa merkityksellisiä yhteyksiä eri toimintojen ja taiteenlajien välille. Ne myös auttavat kompensoimaan haasteita, joita kohdataan esimerkiksi puutteellisissa tukirakenteissa, rahoituksessa, vakaiden työnantajien puutteessa, pitkissä etäisyyksissä ja rajallisessa ammattilaisjoukossa.

Alan toimijoiden ammatti-identiteetti on usein monitahoinen ja joustava, ja he voivat toimia samanaikaisesti monissa eri rooleissa. Monen ammattimaisuus ei myöskään noudata perinteistä palkkatyön tai yrittäjyyden jakoa, vaan se voi ilmetä monimuotoisena työn ja vapaaehtoistyön yhdistelmänä, jossa ammatti ja intohimo yhdistyvät. Erityisesti pienillä paikkakunnilla taiteen harrastajien ja ammattilaisten välinen raja voi olla häilyvä, mikä tuo oman, haastavan ulottuvuuden alan dynamiikkaan.

”
**Lapin luovien alojen
potentiaali vapautuu, kun
korkea ammattimaisuuden
taso tunnustetaan laajasti.**

Monipuoliset roolit ja ammattinimikkeet

Koonti seitsemänkymmenen kyselyyn vastanneen toimialoista heijastaa Lapin luovan alan monipuolisuutta ja joustavuutta, jossa yksittäiset toimijat yhdistelevät erilaisia rooleja ja osaamisalueita. Alan monimuotoisuus on samalla sekä alan vahvuus että haaste; ala kehittyy nopeasti ja on hankalasti tunnistettavissa esimerkiksi perinteisten toimialaluokitusten puitteissa.

Tilannekuvakyselystä nousi esiin myös alan ammattinimikkeiden laaja kirjo, mikä vahvistaa kuvaa Lapin luovan alan monipuolisuudesta entisestään. Vastaajista löytyy niin hallinnollisia ja johtotehtäviä (esim. museonjohtaja, toiminnanjohtaja, kulttuurituottaja), ammattitaiteilijoita (esim. näyttelijä, muusikko, kuvataiteilija, sirkustaiteilija) kuin pedagogisia ja teknisiä tehtäviäkin. Alan kyvystä integroitua ja vaikuttaa laajemmin yhteiskunnassa kertovat lisäksi ne ammattinimikkeet, jotka yhdistävät luovan alan muihin sektoreihin, kuten elinvoimakoordinaattori tai kuntouttavaa työtoimintaa tekevä.

***Lapin luovat alat ovat
moniosaajien verkosto,
joka luo arvoa ja
rakentaa siltoja yli
perinteisten rajojen.***

”
Lapin luovat alat
moniosaajien verkosto
joka luo arvoa ja
rakentaa siltoja yli
perinteisten rajojen

Taiteilijat, yrittäjät ja yhteisöt kantavina voimina

Lapin luovien alojen ytimessä sykkivät itsenäiset taiteilijat, joita on peräti 44,3 % vastanneista. Tämä tuo näkyväksi itsenäisen taiteellisen työn keskeisen aseman alueella. Heidän rinnallaan 40 % muista vastaajista identifioi itsensä taide- ja kulttuurialan ammattilaisiksi. Luovien alojen kenttää kuvaa yhteisöllisyys ja yhdistystoiminta, sillä 31,4 % vastanneista työskentelee voittoa tavoittelemattomissa yhteisöissä. Myös luova yrittäjyys on merkittävässä asemassa: 20 % kyselyyn vastanneista kertoi johtavansa luovan alan yritystä tai toimii yrittäjänä. Lisäksi 22,9 % vastaajista työskentelee julkisella sektorilla kulttuurialalla tai luovalla alalla, ja osaamisen kehittäjiä ja tulevaisuuden tekijöiden kouluttajia vastaajista oli 17,1 % prosenttia. He työskentelevät kulttuurialan tai luovan alan koulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa.

Kyselyssä selvisi, että Lapin luovien alojen vetureina toimivat musiikki, tapahtuma-ala, esittävät taiteet ja kuvataide, mutta pinnan alta paljastuu huomattavasti rikkaampi ja mukautuvampi kenttä. Mukana on vahvasti myös AV-ala, elokuva, kirjallisuus ja valokuvaus. Erityisen mielenkiintoisena esiin nousevat muotoilu (erityisesti palvelu- ja digitaalinen muotoilu) sekä mediataide.

Lapin luovien alojen todellisesta laaja-alaisuudesta kertoo kuitenkin kyselyn "muut"-kategoria. Se pitää sisällään kaikkea duodjista ja muinaisesta suomalaisesta kansanperinteestä luontohyvinvointi- ja hoiva-alaan. Tämä osoittaa, että Lapin luovat alat eivät ole ainoastaan perinteisiä taiteita, vaan se integroituu ennakkoluulottomasti eri yhteiskunnan sektoreihin ja vastaa monenlaisiin tarpeisiin – ulottuen kauas perinteisen taiteen ulkopuolelle.

”

Lapin luovat alat ulottuvat taiteen ytimestä kauas perinteisen taiteen ulkopuolelle nostaen kärkeen musiikin, tapahtuma-alan, esittävät taiteet sekä kuvataiteen.

Juuret

– aineeton pääoma

Osaamispääoma – luovan työn moottori

Lapin luovilla aloilla on laaja-alainen ja erikoisosaamista sisältävä osaamispääoma, joka toimii alueen luovan kasvun ytimenä. Konkreettisesti tämä näkyy tilannekuvakyselyyn vastanneiden korkeassa koulutustasossa: 80% heistä on suorittanut korkeakoulututkinnon ja yli puolet ylemmän korkeakoulututkinnon.

Vaikka osaamista on runsaasti, sen potentiaalia ei vielä hyödynnetä täysin. Osallistavissa prosesseissa on noussut esiin, että paikallista luovan alan osaamista ei aina tunnisteta, ja lappilaisissa yrityksissä ei aina ymmärretä luovan alan yhteistyömahdollisuuksia. Tämä haastaa ammattilaisten työllistymistä ja sitoutumista alueelle, ja voi jopa johtaa "aivovuotoon", kun osaajat siirtyvät pois Lapista.

Luovien alojen ammattilaiset osaavat soveltaa taitojaan monipuolisesti eri toimintamuotoihin ja ympäristöihin. Heidän moniosaamisensa mahdollistaa palveluiden kohdentamisen laajasti eri kohderyhmille ja osaamisen hyödyntämisen niin taide- ja kulttuurialalla kuin muillakin toimialoilla. Monet alueen ammattilaisista ovat alansa ainoita osaajia Lapissa. Laajat työnkuvat kertovat puolestaan sekä moniosaamisesta että resurssipulasta.

Lapin luovilla aloilla nähdään kuitenkin selkeää potentiaali nousta jopa luovan elinkeinotoiminnan veturiksi Suomessa. Tämä edellyttää, että osaamisen merkitys ja sen hyödyntäminen ymmärretään paremmin kunta- ja maakuntatasolla, ja että yritysneuvojilla on riittävästi luovan alan elinkeinotoiminnan osaamista. Myös alan toimijoiden kyvyt markkinoida omaa osaamista nähdään tärkeänä osana alan kasvussa.

”

Lapissa 80 % alan tekijöistä on korkeakoulutettuja. Kun osaamispääomaa ymmärretään ja tuetaan paremmin, Lapin luovilla aloilla on potentiaalia nousta veturiksi koko Suomen luovassa elinkeinotoiminnassa.

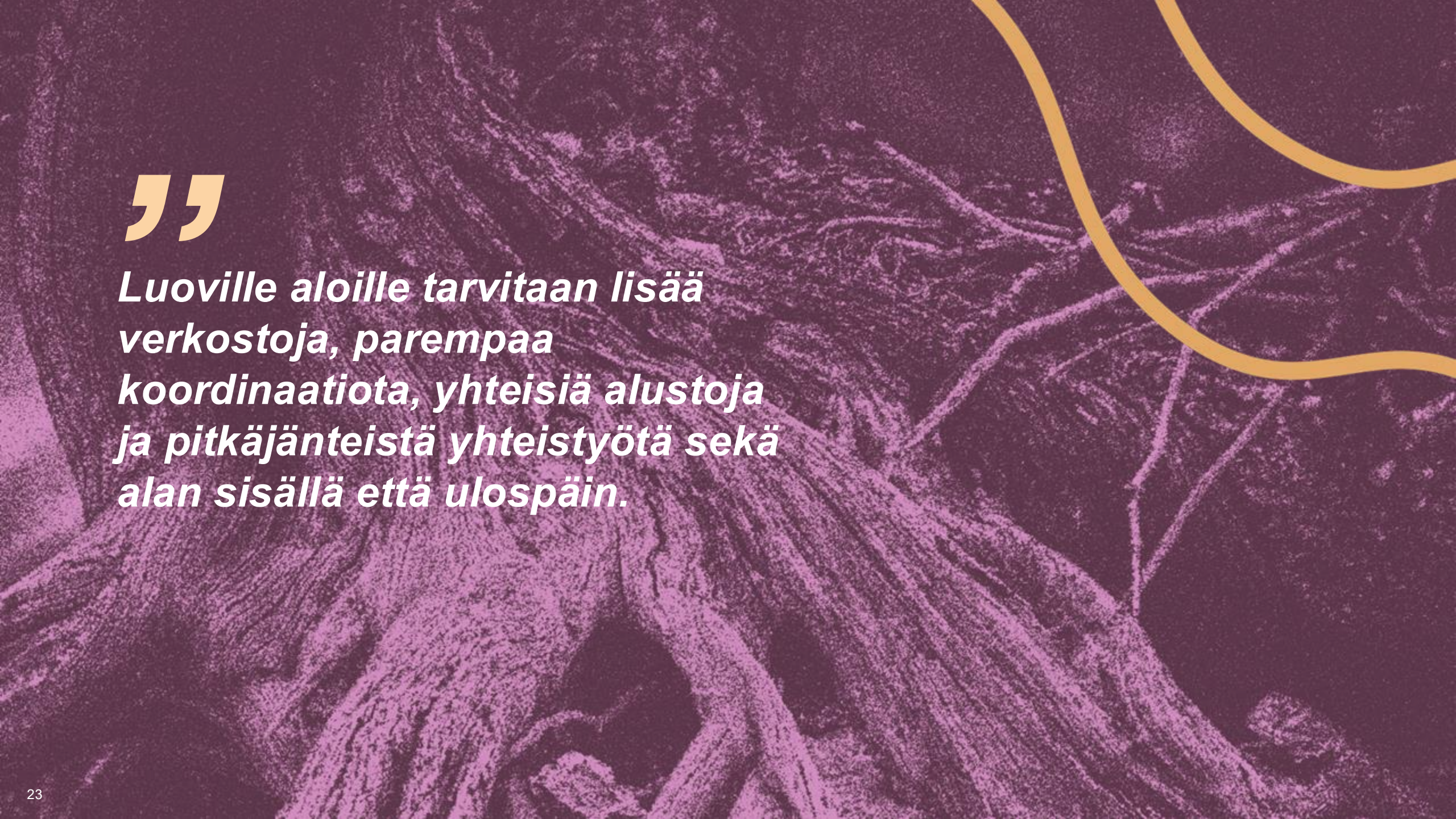
Sosiaalinen pääoma – yhteisöllisyyden ja yhteistyön voima

Luottamus, toimivat verkostot ja yhteistyökyky muodostavat Lapin luovien alojen sosiaalisen pääoman, joka on toimialan kasvun elinehto. Tilannekuvan osallistavissa prosesseissa nousi esiin, että erityisesti siellä, missä tekijöitä on vähemmän, yhteistyö syntyy helposti. Pienemmissä kunnissa yhteistyön aloittamisen kynnys koetaan matalaksi. Oman yhteisön löytäminen koetaan tärkeäksi, sillä se tarjoaa paitsi inspiraatiota myös merkittävää sosiaalista ja henkistä tukea. Myös välitön, kansainvälinen yhteistyö lähialueiden, kuten Ruotsin ja Norjan, kanssa koetaan luontevana. Potentiaalia nähdään sekä laajoissa, monialaisissa verkostoissa että pienemmissä, kohdennetuissa yhteisöissä.

Vaikka yhteistyöhalukkuus on vahvaa, sen käytännön toteutuksessa on vielä kehittämisen varaa. Tilannekuvakyselyn vastaukset osoittavat, että verkostojen saavutettavuus ja näkyvyys koetaan usein heikoiksi. Taiteilijat olivat kyselyn perusteella tyytyväisempiä omien verkostojensa määrään, kun taas luovien alojen toimijat, yrittäjät ja työntekijät kokivat, että verkostoja ei ole riittävästi. Luovien alojen toimijat kaipaavat enemmän kollegiaalista tukea.

Uusien toimijoiden on haastavaa löytää tietoa verkostoista hajanaisten viestintäkanavien vuoksi, ja jotkut verkostot koetaan pieniksi ja jopa sulkeutuneiksi. Yhteistyön mahdollisuuksia rajoittavat myös resurssien puute, kilpailuasetelmat ja toisinaan jopa kateus. Vastaajat korostavat, että yhteistyökulttuurissa olisi parannettavaa ja toisten onnistumiset tulisi nähdä yhteisenä etuna.

Merkittävä kehityspotentiaali piilee matkailun ja kulttuurin tiiviimmässä yhteistyössä. Vaikka yhteistyömahdollisuudet ovat suuret, niiden toteutus on vielä hajanaista ja pinnallista. Matkailussa nojataan edelleen kliseisiin, eikä kulttuurisisältöjä osata tuoda riittävästi esiin. Kulttuurin ja taiteen arvoa ei aina tunnisteta matkailussa, ja paikalliset taiteilijat jäävät helposti ulkopuolelle. Vastaajat toivovat, että matkailuyrittäjät ottaisivat aktiivisemman roolin kulttuurisisältöjen integroinnissa osaksi matkailutuotteita.

The background of the slide features a close-up, textured image of a tree trunk with visible wood grain. A thick, wavy orange line curves across the upper right portion of the image.

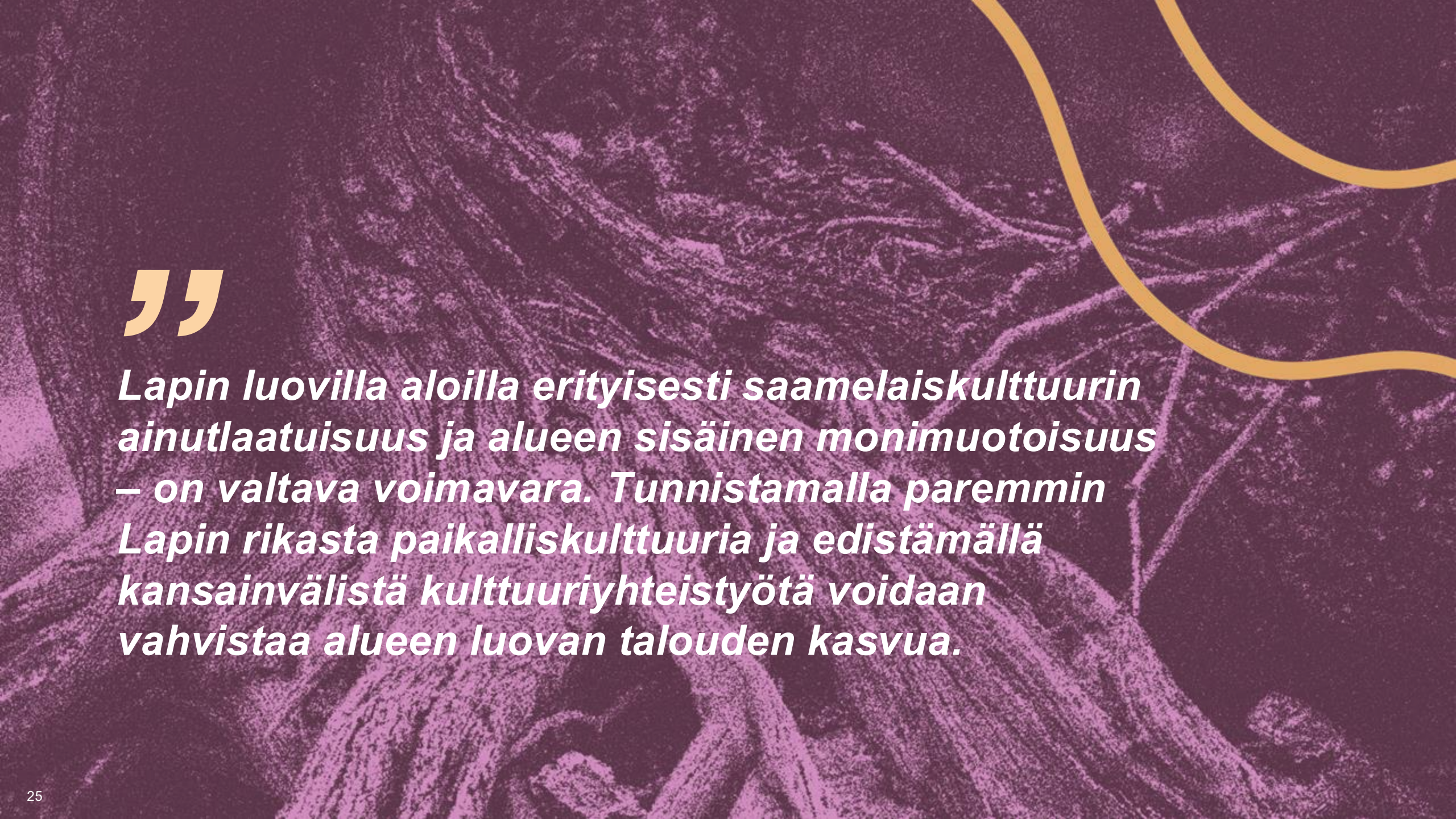
Luoville aloille tarvitaan lisää verkostoja, parempaa koordinaatiota, yhteisiä alustoja ja pitkäjänteistä yhteistyötä sekä alan sisällä että ulospäin.

Kulttuurinen pääoma – ainutlaatuinen vahvuus ja monimuotoisuuden voima

Lapin luovilla aloilla kulttuurinen pääoma – ainutlaatuinen kulttuuriperintö, arvot ja identiteetti – on keskeinen voimavara. Erityisesti saamelaiskulttuurin ja saamelaistaiteilijoiden ainutlaatuinen rooli toimii rajat ylittävänä ja resilienssiä rakentavana esimerkkinä, josta voi ottaa oppia laajemminkin. Ympäri Lappia levittäytynyt laaja ja monipuolinen taide- ja kulttuurialan ammattilaisten joukko kartuttaa alueen kulttuurista pääomaa myös ei-mitattavilla tavoilla.

Tilannekuvan osallistavissa prosesseissa nousi esiin, että monimuotoinen paikallinen kulttuuri jää usein tunnistamatta ja tunnustamatta. Erityisesti eteläisemmillä Lapin alueilla, joissa kulttuuriperintö poikkeaa pohjoisemmasta, toivotaan, että Lapin sisäinen kulttuurinen moninaisuus tunnistettaisiin paremmin ja että paikalliset kulttuurit saisivat näkyvyyttä kokonaisvaltaisesti. Moninaisuuden tunnistaminen ja esille tuominen vahvistaisi myös saamelaiskulttuurin omaehtoista asemaa pohjoisimman Suomen vahvuutena ja alueen kulttuuriperinnön arvokkaana osana.

Lapin vahvuus voi löytyä juuri sen paikalliskulttuurien monimuotoisuudesta. Tämän lisäksi kansainvälisyys nähdään välttämättömänä kehityssuuntana. Lapin koetaan kiinnostavan kansainvälisesti, ja erityisesti EU- ja Pohjoismaiden kanssa tehtävässä kulttuurisessa yhteistyössä nähdään paljon potentiaalia. Kansainvälistä yhteistyötä helpottavat tunnettu osaamisbrändi ja toimivat etäyhteydet, jotka tarjoavat uusia mahdollisuuksia Lapin luovien alojen globaalille verkostoitumiselle ja kasvulle.

”

Lapin luovilla aloilla erityisesti saamelaiskulttuurin ainutlaatuisuus ja alueen sisäinen monimuotoisuus – on valtava voimavara. Tunnistamalla paremmin Lapin rikasta paikalliskulttuuria ja edistämällä kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä voidaan vahvistaa alueen luovan talouden kasvua.

An aerial photograph of a forest with a mix of dark and light green patches, representing different types of vegetation. A thick, white, wavy line runs diagonally across the image, starting from the top left and curving towards the bottom right. The text 'Maaperä – toimintaympäristö' is written in white, bold, sans-serif font in the bottom right corner.

Maaperä

– toimintaympäristö

Mahdollisuuksien ja haasteiden risteys

Lapin luovien alojen toimijat osoittavat vahvaa paikallista sitoutumista ja halua toimia alueella, joka tarjoaa sekä ainutlaatuisia mahdollisuuksia että käytännön haasteita. Lappi mielletään omaleimaiseksi ja vetovoimaiseksi paikaksi, jossa luonto ja toiminnan vapaus houkuttelevat, mutta toimeentulo vaatii sopeutumiskykyä, moniosaamista ja pitkäjänteisyyttä.

Alueen erityispiirteet, kuten harva asutus ja pohjoinen sijainti, eivät useinkaan ole esteitä. Päinvastoin, ne tekevät Lapista ainutlaatuisen näköalapaikan luovalle työlle. Etäyhteydet helpottavat työskentelyä, vaikka fyysisen läsnäolon merkitys säilyykin monilla aloilla.

Lapissa luovien alojen taloudelliset realiteetit ovat samankaltaiset kuin muuallakin Suomessa; toimeentulo edellyttää usein apurahojen ja useamman työn yhdistelyä, sillä yksin taiteen tekeminen harvoin turvaa elannon.

Lapissa haasteena nähdään erityisesti tuen ja rakenteiden puute sekä työpaikkojen ja alan ammattilaisten pieni määrä. Tilojen puutteen koetaan yleisesti vaikeuttavan tekijöiden esillepääsyä. Erityishaasteena alueella on korkeat kiertuekustannukset ja esitystilojen puute. Nämä haasteet tekevät työstä toisinaan ”kamppailua olemassaolosta” ilman riittävää yhteiskunnallista tukea. Alan toimijat kaipaavatkin kipeästi matalan kynnyksen yhteisöllisiä tiloja, jotka mahdollistaisivat kohtaamiset, verkostoitumisen ja kulttuuritoiminnan toteuttamisen.

A thick, wavy pink line starts from the left edge of the image and curves upwards and then downwards, ending near the top left corner.

”

Lapin harva asutus ja pohjoinen sijainti eivät ole esteitä luovuudelle – päinvastoin, ne tekevät alueesta ainutlaatuisen näköalapaikan luovalle työlle.

Kulttuurin arvostus ja asenneilmapiirin kehitystarpeet

Lapissa kulttuurin arvostus on kasvamassa, mutta tilanteessa on suurta alueellista vaihtelua. Tilannekuvan osallistavissa prosesseissa nousi esiin, että vaikka yleisö ja yksityinen sektori ovat usein kulttuurimyönteisiä, kunnallishallinnon tasolla kulttuuri nähdään yhä useammin menoeränä kuin investointina joutuen helposti säästötoimien kohteeksi. Kyselyvastaukset korostavat, että kulttuuriin panostetut eurot palautuvat kunnille moninkertaisesti veto- ja pitovoiman kautta.

Lapin kulttuurimyönteisyyttä verrataan usein muihin Pohjoiskalotin alueisiin, kuten Norjaan ja Ruotsiin, joissa uutta kulttuuria edistetään ja tuetaan aktiivisemmin. Lapissa koetaan, että yleinen asenneilmapiiri ja paikallisen taiteen riittämätön tuki jarruttavat kehitystä. Kulttuurin näkyvyys mediassa on myös puutteellista, mikä heikentää yleisön tietoisuutta alueen tapahtumista ja toimijoista. Tämä asennevaje ja Pohjoiskalotin alueellisen yhteistyön heikkous nähdään hukattuna mahdollisuutena – ne voisivat parhaimmillaan vahvistaa koko pohjoisen kulttuurikenttää ja innovaatiokykyä.

Kunnilta toivotaan aktiivisempaa roolia kulttuurin tukemisessa ja taiteilijoiden palkkaamisessa. Rahoituksen ja rakenteiden puute, kuten kolmannen sektorin omarahoitusosuushaasteet ja kuntien ennakoimattomat budjetointikäytännöt, estävät monien hyvien hankkeiden toteutumista. Jotta Lapin kulttuuritoiminta ja sen kasvu eivät jäisi jälkeen valtakunnallisesta kehityksestä, on asenneilmapiirin muututtava kulttuuria tukevaksi. Myönteinen asenneilmapiiri näkyy kasvua tukevin investointeina.

”
Asennevaje on hukattu mahdollisuus, sillä panostukset kulttuuriin ja luoviin aloihin voisivat palata moninkertaisesti alueelle vetovoiman ja innovaatiokyvyn kautta.

Poimintoja lukuina

10

Taiteilijoiden vastausten mediaani asteikolla 1–10 väitteeseen:
Yritysneuvojilla ei ole riittävää osaamista luovan alan elinkeinotoiminnasta.

9

Kaikkien vastaajien mediaani asteikolla 1–10 väitteeseen:
Lapissa on vaikeaa tulla toimeen taiteen tekemisellä.

92,8%

Vastaajista oli sitä mieltä, että
Lapissa taiteen, kulttuurin ja luovan alan toimintamahdollisuuksia ei tueta riittävästi.

74,3%

Vastaajista oli sitä mieltä, että **kansainvälisyyttä ja kulttuurista moninaisuutta ei tueta riittävästi Lapissa.**

Valtakunnallinen ja pohjoinen toimintaympäristö

Lapin luovien alojen perusta jakaa monia samoja lähtökohtia muun Suomen kanssa. Lapin ainutlaatuinen toimintaympäristö tarjoaa kuitenkin myös erityisiä mahdollisuuksia, jotka voivat nousta kansalliseksi vahvuudeksi, mikäli ne tunnistetaan ja niitä tuetaan paremmin kansallisten ja alueellisten tuki- ja rahoitusinstrumenttien kautta. Vaikka alueen omat toimijat ovatkin avainasemassa visioiden ja tukitoimien jalkauttamisessa, on tärkeää vahvistaa tätä edelläkävijyyttä myös valtakunnallisella tasolla. Naapurimaista, kuten Ruotsista ja Norjasta, voidaan ottaa oppia pohjoisten alueiden luovien alojen, kulttuurin ja taiteen toiminnan entistä tehokkaammasta tukemisesta.

Kuntien rooli kulttuuripalveluiden peruspilarina on keskeinen. Pienillä kunnilla on kuitenkin haasteita täyttää lain tavoitteet, kuten luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle sekä kehittää kulttuurin ja taiteen keinoin alueellista elinvoimaa. Lakiin on kuitenkin kirjattu, että kunta voi järjestää toiminnan itse tai yhteistyössä muiden kuntien tai esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kirjastojen, kansalaisopistojen sekä taiteen perusopetuksen tarjonta luo pohjan laajemmalle toiminnalle.¹⁶

Lapissa on mahdollista kehittää uudenlaisia, joustavia toimintamalleja, jotka huomioivat alueen erityispiirteet – kuten yksittäisen toimijan laajemman toimenkuvan ja pienemmän yleisöpohjan. Tämä voi johtaa innovatiivisiin ratkaisuihin ja tiiviimpään yhteistyöhön maakunnassa.

Haasteena nykytilanteessa on, että esittävän taiteen instituutiot eli VOS-rahoitteiset museot, orkesterit ja esittävän taiteen organisaatiot tulevat arvioiduiksi yhteisillä kansallisilla mittaristoilla. Sama koskee toiminta-avustusta saavia itsenäisiä taiteen ja kulttuurin yhteisöjä.

Yksityisten säätiöiden avustukset ja apurahat ovat jo nyt elinvoimainen tuki itsenäisten taiteilijoiden, muiden ammattilaisten ja yhteisöjen toiminnalle Lapissa. Tässä on merkittävä kasvupotentiaali, kunhan tarve ja jaettava rahoitus saadaan paremmin kohtaamaan. Esimerkiksi Lapin SKR sai hakemuksia vuoden 2024 rahoitushaussa 10,4M€ edestä, kun rahoitettujen hankkeiden yhteissumma oli 509 000€. SKR:n suuri hakemuskäärä suhteessa jaettuun summaan kertoo valtavasta innovaatiopotentiaalista ja kehitystarpeesta, johon tulisi panostaa.

Myös luovien alojen yritystoiminnan potentiaali on hyödyntämätön voimavara, ja strateginen, toimialaa edistävä työ on nyt avainasemassa, jotta pistemäinen kehitys voi muuttua systemaattiseksi kasvuksi ja menestykseksi.

***Puolustamalla lappilaista
taidetta ja kulttuuria
puolustetaan halua säilyttää
elinvoimainen pohjoinen.***

Versot ja taimet

– toimialan kasvun alut

Vuosi 2023 lukuina

17/21

kunnassa on laadittu ja
hyväksytty kulttuurikasvatus-
suunnitelma

Luovien alojen
koulutuksista
valmistui noin

350
opiskelijaa

Museoiden
kävijämäärä

on kaksinkertainen
asukasmäärään nähden

369 635

19 462

VOS-
orkestereiden
kuulijämäärä

VOS-
teattereiden
kävijämäärä

37 288

Itsenäiset taiteen ja kulttuurin toimijat
tavoittivat noin

250 000
ihmistä

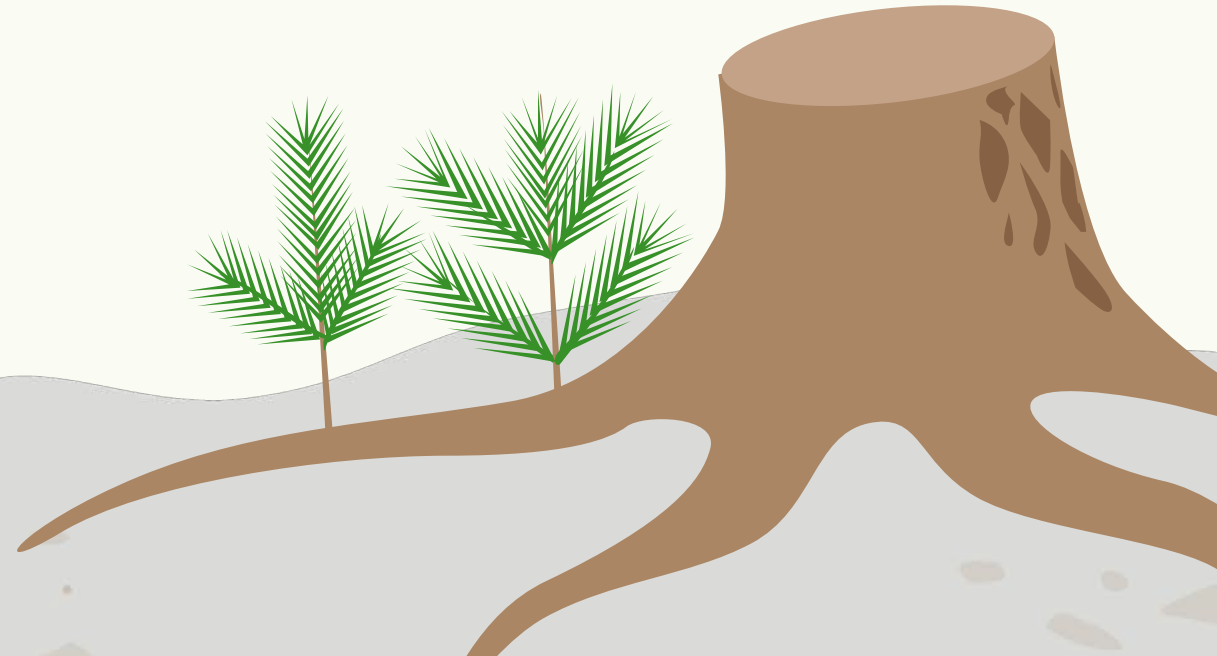
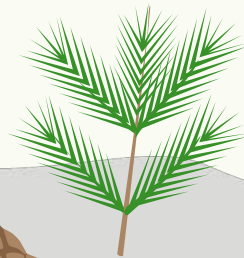
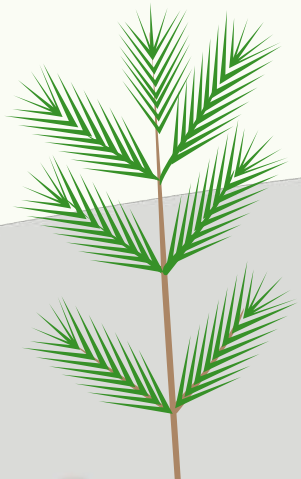
Pienestä isoksi

” Lapin luovat alat kukoistavat, kun niiden ammattimaisuus tunnustetaan laajasti ja korkeasti koulutettua osaamispääomaa ymmärretään ja tuetaan paremmin. Tämä voi nostaa Lapin koko Suomen luovan elinkeinotoiminnan kärkijoukkoon.

” Kun luovan elinkeinotoiminnan perusedellytykset turvataan, voi alan kukoistus syntyä ilman erityistä työntövoimaa. Panostukset kulttuuriin ja luoviin aloihin palautuvat alueelle moninkertaisesti vetovoiman ja innovaatiokyvyn kautta.

” Lapin luovat alat muodostavat moniosaajien verkoston, joka rakentaa siltoja perinteisten rajojen yli. Erityisesti matkailun ja luovien alojen syvempi yhteistyö sekä saamelaiskulttuurin ja alueen monimuotoisuuden ymmärtäminen vahvuutena tarjoavat valtavasti hyödyntämätöntä potentiaalia.

” Harva asutus ja pohjoinen sijainti eivät ole esteitä, vaan tekevät Lapista ainutlaatuisen näköalapaikan luovalle työlle.

MITÄ JOS?

Lappi – pohjoisen taiteen ja innovaation majakka 2035

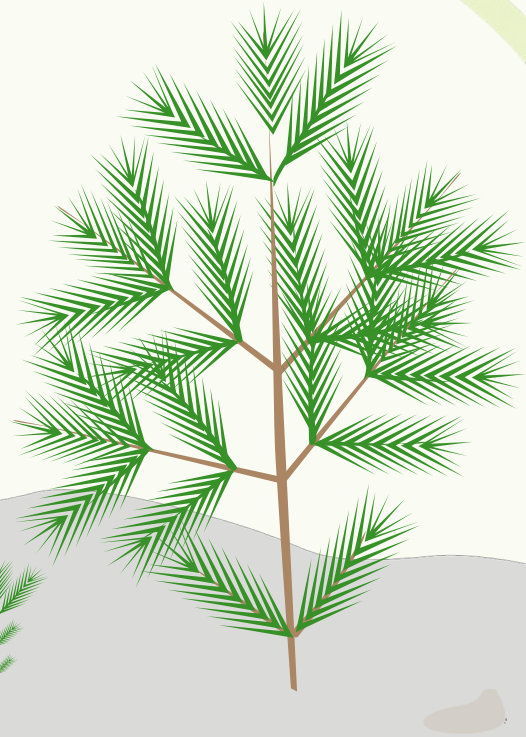
On vuosi 2035. Lapin liitto yhdessä alueen kuntien kanssa on tehnyt strategisen, merkittävän panostuksen luoviin aloihin vuosikymmenen ajan. Tämä näkyy kaikkialla. Rovaniemi, aiemmin tunnettu pääosin joulupukista ja revontulista, on nyt vilkas pohjoismainen luovan työn keskus. Uudet, modernit esittävän taiteen tilat kohoavat Kemijoen rannalla, ja vanhat teollisuushallit ovat muuntuneet kansainvälisten peliyritysten ja design-studioiden hubeiksi.

Panostukset infrastruktuuriin, erityisesti valokuituverkkoihin ja logistiikkaan, ovat poistaneet maantieteellisen etäisyyden haitat. Luovan alan yritykset menestyvät kansainvälisesti, hyödyntäen huippunopeita etäyhteyksiä ja Lapin ainutlaatuisia arktista osaamisbrändiä. Yhteistyö Lapin korkeakoulujen TKI-toiminnan kanssa on synnyttänyt innovatiivisia projekteja, jotka yhdistävät luovat alat kestäväan aluekehitykseen. Luovan alan ammattilaiset ympäri Suomea ja Eurooppaa muuttavat Lappiin houkuttelevien työmahdollisuuksien ja ainutlaatuisen elinympäristön perässä. Pitkät perinteet omaavat taide- ja kulttuuritapahtumat ovat kasvaneet ja syventäneet toimintaansa entisestään, hyödyntäen huippuluokan tapahtumainfraa, jonka maakunta on hankkinut yhteiskäyttöön. Rajaesteet Norjan kanssa ovat purkautuneet, mikä on avannut uusia markkinoita lappilaisille muotoilijoille ja muille luovan alan yrittäjille.

Kulttuurikasvatus on juurtunut osaksi koulujen ja varhaiskasvatuksen arkea, mikä on synnyttänyt uuden, luovasta ilmaisusta innostuneen sukupolven. Saamelaiskulttuuri kukoistaa, ja sen perinteiset taidemuodot inspiroivat uutta luovaa aaltoa. Matkailu on saanut uuden ulottuvuuden, kun matkailijat tulevat Lappiin ensisijaisesti sen rikkaan ja monipuolisen kulttuuritarjonnan vuoksi. Paikalliset luovan alan yrittäjät ovat kehittäneet ainutlaatuisia elämyksiä, jotka yhdistävät luonnon, kulttuurin ja innovaation.

Nuorten naisten poismuutto on kääntynyt laskuun, kun he löytävät mielekkäitä uramahdollisuuksia kotimaakunnastaan. Alueen ihmisten hyvinvointi on parantunut merkittävästi, kun monipuoliset kulttuurielämykset ja aktiivinen luova toiminta ovat tulleet osaksi jokapäiväistä elämää. Ihmiset tuntevat kuuluvansa yhteisöön, ja luovan ilmaisun mahdollisuudet ovat lisänneet merkityksellisyyden ja tyytyväisyyden tunnetta.

Lapin luova ekosysteemi on tiivis ja kansainvälisesti verkostoitunut. Alueella toimii aktiivisia monialaisia yhteistyöverkostoja, joita tukevat maakunnan kehitysorganisaatiot. Lappi ei ole enää vain Suomen periferia, vaan luovan energian ja innovaation magneetti pohjoisessa.

MITÄ JOS?

Lappi – luovuuden sammunut kajo 2035

On vuosi 2035, ja Lapin luovat alat kamppailevat olemassaolonsa reunalla. Vuosikymmenten niukat resurssit ja päättäjien ymmärryksen puute ovat jättäneet syvät jäljet. Ne vähäisetkin kulttuuritilat ovat rapistuneet, ja uusia tiloja ei ole syntynyt. Jäljellä olevien toimijoiden on jatkuvasti neuvoteltava tiukoista budjeteista, ja lahjakkaat tekijät ovat joutuneet hakeutumaan etelään tai ulkomaille parempien mahdollisuuksien perässä. Maakunnan harva asutus ja pitkät etäisyydet toimivat edelleen merkittävinä esteinä verkostoitumiselle ja monialaiselle yhteistyölle.

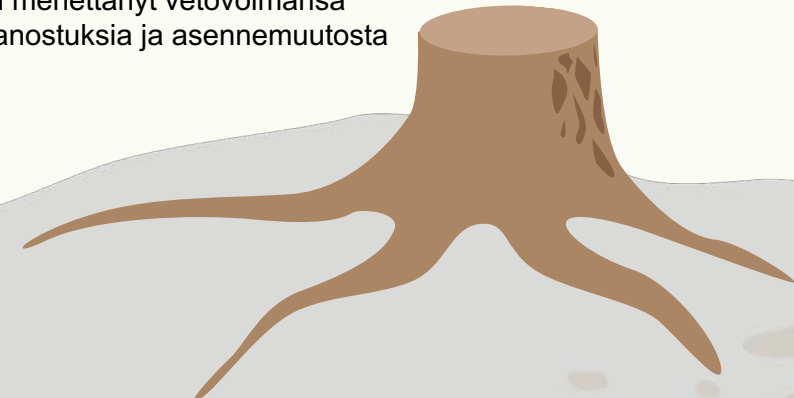
Luovan alan yritykset eivät saa riittävästi tukea kasvuun ja kansainvälistymiseen, ja niiden on hankalaa kilpailla etelän toimijoiden kanssa. Alan yrittäjät joutuvat etsimään markkinoita pääosin maakunnan ulkopuolelta, ja rajojen ylittämiseen liittyvät haasteet haittaavat edelleen toimintaa. Matkailussa luovan alan potentiaalia ei ole hyödynnetty täysimääräisesti. Ala keskittyy edelleen perinteisiin vetonauloihin jättäen paikallisen luovan osaamisen hyödyntämättä.

Perinteiset taide- ja kulttuuritapahtumat kamppailevat talousvaikeuksissa ja infrastruktuurin puutteessa, menettären vähitellen merkitystään. Lapin elokuvakomission pitkäjänteistä työstä huolimatta alueen AV-alan kehitys on hidasta tukipalveluiden puutteen vuoksi.

Luovuuden kuihduttua pois arjesta, alueen ihmisten hyvinvointi on kärsinyt. Myös muuttovirta on kääntynyt Lapista poispäin. Puuttuvat kulttuurielämykset ja yhteisölliset tapahtumat ovat tehneet elämästä yksitoikkoisempaa ja vähentäneet sosiaalista vuorovaikutusta. Ihmisten kyky ilmaista itseään ja löytää uusia näkökulmia on heikentynyt, mikä on johtanut kasvavaan tyytymättömyyteen ja jopa lisääntyneisiin mielenterveysongelmiin. Lapin identiteetti, joka perustuu ainutlaatuiseen kulttuuriperintöön ja luontoon, on haalistunut, kun luovan työn äänet ovat vaienneet.

Elinvoimanäkökulmasta luovien alojen rapistuminen on jättänyt merkittävän aukon Lapin talouteen. Luovat alat, jotka voisivat olla vahva työllistäjä ja alueellisen kehityksen moottori, ovat jääneet taka-alalle. Innovaatiot sakkaavat, kun eri alojen välinen yhteistyö ja uusien ideoiden syntyminen estyvät. Riittävien vetovoimatekijöiden puute estää yrityksiä saamasta tarvitsemiaan osaajia.

Lappi on yhä kaunis ja ainutlaatuinen, mutta sen luova potentiaali on jäänyt suurelta osin hyödyntämättä. Maakunta on menettänyt vetovoimansa luovan alan osaajien silmissä, ja "Lapin ääni" vaimenee valtakunnallisessa kulttuurikeskustelussa. Ilman merkittäviä panostuksia ja asennemuutosta Lapin luovat alat rapistuvat hiljaa, jättäen jälkeensä kulttuurisesti köyhemmän ja vähemmän innovatiivisen Lapin sekä vajaakäytössä olevan pohjoisen alueen.

Lapin luova horisontti

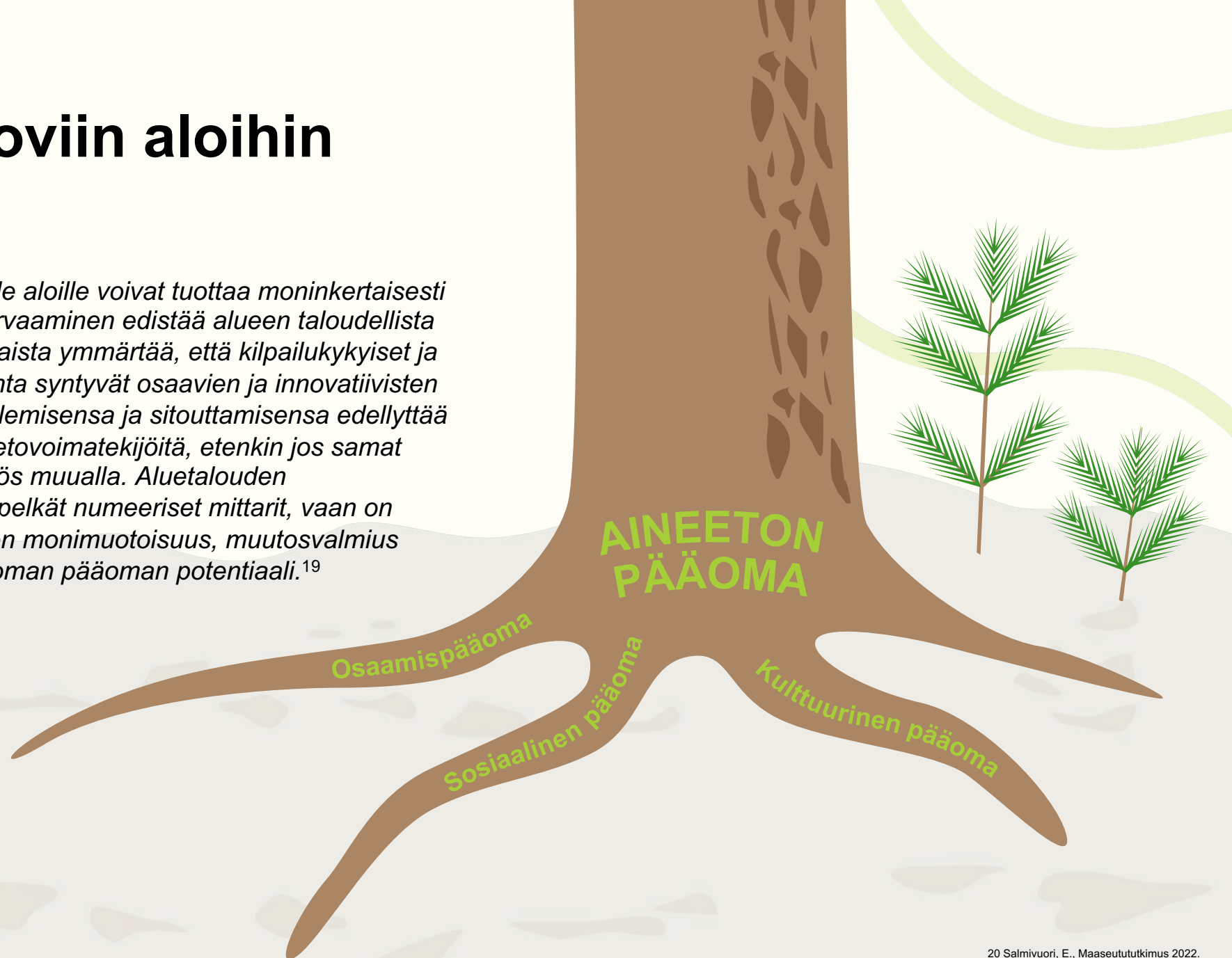
– luovuuden kasvattaminen

Investoinnit luoviin aloihin ja osaajiin

Maltillisetkin investoinnit Lapin luoville aloille voivat tuottaa moninkertaisesti takaisin, sillä jo perusedellytysten turvaaminen edistää alueen taloudellista elinvoimaisuutta. On kuitenkin olennaista ymmärtää, että kilpailukykyiset ja innovatiiviset yritykset ja luova toiminta syntyvät osaavien ja innovatiivisten tekijöiden ansiosta. Heidän houkuttelemisensa ja sitouttamisensa edellyttää perustarpeiden lisäksi myös muita vetovoimatekijöitä, etenkin jos samat perusedellytykset ovat saatavilla myös muualla. Aluetalouden elinvoimaisuutta arvioitaessa ei riitä pelkät numeeriset mittarit, vaan on huomioitava myös elinkeinorakenteen monimuotoisuus, muutosvalmius sekä alueeseen sitoutuneen aineettoman pääoman potentiaali.¹⁹

INVESTOINNIT

- Verohelpotukset
- Rahoitusinstrumentit
- Teknologiainvestoinnit
- Tilainvestoinnit
- Liikenneinfran investoinnit

Epilogi – Lappi kasvaa luovuudesta

Tämä tilannekuvaraportti on paljon enemmän kuin pelkkä kooste tiedoista; se on ensiaskel kohti Lapin luovien alojen pitkäjänteistä ja strategista kehitystä. Olemme tilannekuvan avulla luoneet perustan, joka avaa ovia vahvalle maakunnalliselle yhteistyölle – niin luovien alojen sisällä kuin muiden toimialojenkin kanssa.

Raporttimme ydinviesti on selkeä: Lapin luovan alan monimuotoisuus on sen suurin ja kaunein vahvuus. Jokainen "puu" saa kasvaa ja kukoistaa osana ainutlaatuista ekosysteemiä. Tulevaisuuden visiomme on elinvoimainen ja monimuotoinen luova Lappi, jossa innovaatio ja yhteistyö luovat uutta arvoa.

Tilannekuvatyö jatkuu ja kehittyy osana Lapin luovien alojen ja kulttuurin kasvuohjelmaa. Alan sisältä kootut näkemykset ja tulkinnat ovat avainasemassa, kun suuntaamme kohti vakaata kasvua. On ensiarvoisen tärkeää muuntaa yhteinen ymmärrys konkreettisiksi toimiksi, jotka vahvistavat alan elinvoimaa ja tukevat toimijoiden kykyä uudistua. Kasvuohjelmatyössä vuorovaikutuksen ovet on syytä avata myös toimialan ulkopuolelle ja käynnistää aktiivinen vuoropuhelu esimerkiksi matkailun, metsäalan ja muiden keskeisten elinkeinotoimijoiden kanssa.

Olemme tietoisesti käyttäneet tässä raportissa metsäsymboliikkaa kuvaamaan luovien alojen valtavaa potentiaalia Lapin tulojen ja työllisyyden lähteenä. Aivan kuten metsät ovat perinteisesti elättäneet Lapin, niin tulevaisuudessa Lappi kasvaa luovuudesta. Kun ymmärrämme täysin luovien alojen arvon osana alueen monipuolista elinkeinorakennetta ja merkittävänä voimana tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa (TKI), perinteinen "Suomi elää metsästä" -slogan saa uuden, syvemmän merkityksen Lapin kohdalla.

Metsäsymboliikka ei ainoastaan havainnollista potentiaalia, vaan se myös kutsuu meitä pohtimaan uusia ajatuspolkuja luovien alojen synergioista. Metsäteollisuuden murros perinteisestä raaka-ainetuotannosta monipuoliseen biotalouteen ja palvelukeskeisyyteen peilaa täydellisesti luovien alojen mahdollisuuksia löytää uusia sovelluksia osaamiselleen. Aivan kuten metsä tarjoaa yhä monipuolisempia raaka-aineita ja palveluita, niin myös luovat alat voivat löytää uusia innovaatioita kehittyvän biotalouden parissa.

Luovilla aloilla rehevä kasvu tapahtuu yllättäen eikä kasvupotentiaalia voida aina ennustaa. Luovuutta ruokkiva maaperä kasvattaa taidetta, kulttuuria ja luovaa toimintaa, josta osa jatkaa kasvuaan luovan talouden moottoreina.

Tärpit jatkotyölle

Olemme tilannekuvassa tarkastelleet Lapin luovien alojen kasvun potentiaalia keskittyen vahvasti aineettomaan pääomaan. Osaaminen, tietotaito, verkostot, luottamus, yhteisöllisyys, yhteistyö, toimintakulttuuri sekä kulttuuriperintö ovat keskeisiä elementtejä luovien alojen kasvussa, vaikka niitä ei voi fyysisesti havaita. Ne luovat perustan kasvulle vaikuttaen merkittävästi ihmisten hyvinvointiin, kokemuksiin ja valintoihin. Jotta tätä aineetonta potentiaalia saadaan hyödynnettyä parhaalla mahdollisella tavalla, on tärkeää jatkossa arvioida sen vaikutuksia ja hyötyjä tarkemmin.

Kasvuohjelmatyön eri vaiheissa ja alan kehittämistoimia määriteltäessä on tärkeä pohtia muun muassa seuraavia asioita:

- Millaisia aineettomia hyötyjä, kuten hyvinvointia ja oppimista, kehittämistoimilla tavoitellaan ja miten ne näkyvät käytännön valinnoissa?
- Miten kehittämistoiminta hyödyntää aineetonta pääomaa?
- Miten kehittämistoiminnalla voi olla myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi luovuuteen, oppimiseen, osallisuuteen, luottamukseen ja yhteisöllisyyteen?²⁰

Nämä pohdinnat auttavat arvioimaan aineettoman pääoman roolia luovien alojen kestävässä kehityksessä sekä suuntaamaan Luovien alojen ja kulttuurin kasvuohjelman sekä muun kehittämistyön sisältöjä ja tavoitteita. Seuraavissa vaiheissa tehtäviä toimenpiteitä ovat:

- Osallistavan ja vuorovaikutteisen kehittämistyön jatkaminen
- Aineettoman pääoman ja sen roolin tunnistaminen kehittämisessä
- Tilannekuvan ajoittainen päivittäminen, jotta se heijastaa aina Lapin luovien alojen todellisuutta ja muutoksia siinä
- Tunnistaa luovien alojen osa-alueet, jotka tarvitsevat erityistä huomiota kehittämisessä
- Luovien alojen toimijakartoitus sekä selvitykset eri osa-alueista yhtenäisemmän kuvan luomiseksi alasta
- Selvitys ja koonti viimeisen viiden vuoden aikana tehdyistä, meneillään olevista sekä suunnitteilla olevista kehittämistoimista (hankesalkku)
- Alan kehittämistoimien ja niiden seurannan määrittely tuleviksi vuosiksi

Tekijät

Tilannekuvan tekijätiimi

KOKOAMO

Ajatusta enemmän.

hiljaisuus | silence

Annelin toimisto

MONIKO

Hilma Heikkinen
*Yhteisövalmentaja &
toimitusjohtaja*
Kokoamo Oy

Jonna Leppänen
*Taiteentutkija &
toiminnanjohtaja*
Taideorganisaatio Hiljaisuus

Marjo Remes
Palvelumuotoilija
Annelin toimisto /
T:mi Marjo Remes

Mari Pohjolainen
*Luova suunnittelija &
projektikoordinaattori*
Moniko Oy

Liisa Saari
*Luova suunnittelija &
kuvittaja*
Moniko Oy

Anni Nykänen
*Luova suunnittelija &
pakkausmuotoilija*
Moniko Oy

Lähteet

Lähteet – kolmen tason aineisto

KERÄTTY KOKEMUSTIETO

Kasvuohjelmakahvit (14.3.2025)

Lappilainen luovuus -työpaja, Lapin brändipöytä (20.3.2025)

Ryhmähaastattelut (24.3., 28.3., 31.3. ja 1.4.2025): 4 ryhmää

Tilannekuvakysely (22.4.-5.5.2025): 70 vastaajaa

KÄYTETYT LÄHTEET

Kulttuuripoliittinen selvonteko, Valtioneuvosto 2024.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-569-6>

Luovan talouden tiekartta, Työ- ja elinkeinoministeriö 2020.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162474/TEM_2020_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Aineeton talous – Mitä se on ja viekö se kohti kestävämpää tulevaisuutta? Muistio, SITRA 2025.
https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2025/02/sitran_muistio_aineeton_talous_web.pdf

Barents Culture Report, Barents Euro-Arctic Council 2023.
<https://barents-council.org/document/BarentsCultureReport2023.pdf>

Kulttuuri- ja taidealan taloudellinen tilannekuva, Kulta ry 2021.
<https://kulttuurijataide.fi/wp-content/uploads/2021/05/Kulttuuri-ja-taidealan-taloudellinen-tilannekuva.pdf>

Kulttuuria kartalla II. Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut Suomessa. Cuporen verkkojulkaisuja 82. Kulttuuripoliittikan tutkimuskeskus Cupore 2024.
https://www.cupore.fi/wp-content/uploads/2024/12/CUPORE_Kulttuuria-Kartalla-II_2024_Small.pdf

Kulttuurimatkailun vaikuttavuusselvitys, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-054-5>

Lapin itsenäiset taide- ja kulttuuritoimijat -toimialakuvaus, Taideorganisaatio Hiljaisuus 2024.
https://issuu.com/hiljaisuus_silence/docs/lapin_itsen_iset_taide-ja_kulttuuritoimijat-toimi

Luovan alan talousluvut 2022, Luovat ry 2024.
<https://luovat.org/wp-content/uploads/2024/03/luovan-ala-talous-2022-07032025.pdf>

Teattereiden katsojatilastot 2023, Tinfo - Teatterin tiedotuskeskus 2024.
https://www.tinfo.fi/documents/ett_2023_web.pdf 2023

Tietopaketti taidealasta päättäjille, Taideyliopisto 2022.
https://kulttuurijataide.fi/wp-content/uploads/2022/12/Tietopaketti_taidealasta_2022.pdf

Salmivuori E., Tutkimuskirjallisuuden tarjoamia määritelmiä ja tulkintoja alueiden elinvoimasta sekä maaseudun elinvoimaisuustekijöistä, Maaseutututkimus 2022.
<https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.119797>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2019/166>

Alkuperäiskansa saamelaiset ja ihmisoikeudet -koulutusmateriaali, 2021.
<https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/CVv2c99c4knHr0vtQKCd0XDhdI/Alkuperaiskansa%20saamelaiset%20ja%20ihmisoikeudet%20koulutuskokonaisuus.pdf>

Kulttuurialojen merkitys Lapille -infograafi, Lapin liitto 2023.

Lapin suhdannekatsaus -katsaus vuoteen 2024, 2025.
Suhdannekatsaus on toteutettu Lapin liiton, Lapin ELY-keskuksen, Lapin kauppakamarin, Lapin Yrittäjien, Finnveran, Rovaniemen kaupungin, Meri-Lapin kehittämiskeskuksen sekä Tunturi-Lapin Kehityksen yhteistyönä.

Lapin tilanne- ja kehityskuva, 2024.

MUUTA MATERIAALIA JA REFERENSSEJÄ

Lapin Kulttuurifoorumien 2023 ja 2024 materiaalit ml. *Taidekentän visio 2030*.

Tausta- ja tilastotietoa Lapin luovilta aloilta. Koonnut Lapin liitto 2024.

Kainuun kulttuuriohjelma 2022-2025, Kainuun liitto 2022.
https://kainuunliitto.fi/assets/uploads/2022/05/KainuunKulttuuriohjelma_web_Final_Kainuun-liitto_25.4.2022.pdf

Regional Kulturplan för Jämtland Härjedalens 2024–2027, Region Jämtland Härjedalens 2024.
https://kulturjamtlandharjedalen.se/download/18.108c09f18cfa69b57a1a1/1705063170560/Regional%20kulturplan%20J%C3%A4mtland%20H%C3%A4rjedalen2024-2027_webbversion.pdf

Uudenmaan kulttuuristrategia 2025, Uudenmaan liitto 2021.
<https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Uudenmaan-kulttuuristrategia-2025.pdf>

Luova maisema liikkeessä

Tilannekuva Lapin luovista aloista sisältäen taiteen ja kulttuurialan
on osa Lappi-brändi 2.0 -hanketta.

Euroopan unionin
osarahoittama

LAPIN LIITTO

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND